

Петухова О. М.
Чорноштан Г. Г.
Национальный университет пищевых технологий

ОБЗОР СОВРЕМЕННЫХ МЕТОДИК ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДИАГНОСТИКИ В СИСТЕМЕ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ

Резюме

Исследованы теоретико-методические аспекты экономической диагностики в системе корпоративного управления. Обобщены и систематизированы методы экономической диагностики. Проведен критический обзор комплексных диагностических методик и сформулированы требования к методике экономической диагностики в системе корпоративного управления.

Ключевые слова: экономическая диагностика, метод, методика, корпоративное управление, показатели.

Pietukhova O. M.
Chornoshtan H. H.
National University of Food Technologies

MODERN TECHNIQUES OF ECONOMIC DIAGNOSTICS IN CORPORATE GOVERNANCE SYSTEM OVERVIEW

Summary

The theoretical and methodological aspects of economic diagnostics in corporate governance are studied. The methods of economic diagnostics are generalized and systematized. Complex diagnostic methods are reviewed critically and the requirements for the procedure of economic diagnostics in the system of corporate governance are formed.

Keywords: economic diagnostics, method, technique, corporate governance, indicators.

УДК 330.341.1:65.016:631.11

Радіонова Я. В.
Полтавська державна аграрна академія

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОЇ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ТРАНЗИТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ

Розглянуто сутність та особливості інноваційної концепції розвитку агропромислових підприємств в умовах транзитивної економіки. Досліджено принципи та методи управління інноваційним розвитком агропромислових підприємств. Обґрунтовано економічне тлумачення поняття «система управління інноваційним розвитком». Доведена доцільність впровадження організаційно-економічного механізму управління інноваційним розвитком агропромислових підприємств в умовах трансформації економіки.

Ключові слова: інноваційна концепція, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток, система управління, організаційно-економічний механізм управління інноваційним розвитком (ОЕМУІР), транзитивна економіка, функції підприємства.

Постановка проблеми. Відкритість економіки України, ріст інтеграційних процесів у світовій економіці викликає підвищення конкуренції з боку закордонних товаровиробників, що, в свою чергу, ставить вітчизняні підприємства перед необхідністю адаптації своєї діяльності у відповідності до світових тенденцій розвитку господарювання. Це зумовлює удосконалення системи управління підприємством, першочерговим завданням якого є забезпечення економічного зростання без пропорційного збільшення споживчої сировини за умови впровадження творчого та наукового потенціалу, що лежить в основі інноваційної концепції розвитку підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним й практичним аспектам інноваційного розвитку присвячені праці Ю. Бажали, А. Гальчинського, П. Друкера, В. Захарченка, С. Ілляшенка, М. Кондратьєва, П. Микитюка, Б. Санто, Д. Тіса, М. Туган-Барановського, Д. Черваньова, І. Школа, Й. Шумпетера та ін.

У свою чергу, проблеми сутності економічних трансформацій в контексті глобалізаційних процесів, євроінтеграційних перспектив транзитивних економік, зокрема і України, досліджують наступні вітчизняні економісти: І. Акімов, О. Беляєв, В. Будкін, В. Геєць, А. Гриценко, М. Дудченко, Ю. Павленко, Ю. Пахомов, С. Соколенко, А. Чухно, А. Філіпенко, О. Шнирков та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Недостатньо висвітленим залишається аспект ефективного функціонування вітчизняних агропромислових підприємств, орієнтованих на інноваційну концепцію розвитку в умовах нестабільної транзитивної економіки.

Мета статті полягає у вивченні особливостей інноваційної концепції розвитку агропромислових підприємств та ефективності впровадження організаційно-економічного механізму управління інноваційним розвитком агропромислових підприємств в умовах трансформації економіки.

Найголовнішим завданням дослідження є аналіз системи, принципів, функцій та структури

методів інноваційної концепції розвитку агропромислових підприємств, враховуючи чинники внутрішнього та зовнішнього середовища.

У процесі дослідження була використана система загальнонаукових і економічних методів: історико-діалектичний (для визначення та аналізу ринкових трансформацій інноваційної діяльності, змісту її планування та управління); абстрактно-логічний (для обґрунтування сутності, методів, принципів системи управління інноваційною діяльністю агропромислових підприємств).

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціально-економічна система України сьогодні знаходиться в стані переходу від відтворюваного типу розвитку до інноваційного, зорієнтованого на впровадженні новацій. В цих умовах відбулося злиття виробничої і науково-технічної сфер, що зумовило технологічний прорив у різних галузях господарської діяльності.

Стабільний розвиток агропромислових підприємств в умовах трансформації економіки можливий лише за умов цілеспрямованого та постійного вдосконалення усіх аспектів його діяльності, підтримання здобутих і формування нових конкурентних переваг.

Ці умови задовольняються за рахунок формування концепції, спрямованої на стимулювання та ефективне керування інноваційними процесами, тобто системи управління інноваційним розвитком агропромислових підприємств в умовах трансформації економіки.

Перш ніж перейти до даного питання, з'ясуємо сутнісно-змістове наповнення терміну «система» як основного структуроутворюючого елемента поняття «концепція». Так, система (від грец. – «сполучення») – це сукупність взаємопов'язаних елементів, що як єдине ціле взаємодіє з середовищем та водночас і відокремлено від нього.

Зміст поняття «система» доцільно розглядати з точки зору понять «функція» та «склад» (дії), що формують її структуру – функціональну і наочну (структурний аналіз). Функціональний аналіз – вид діяльності або сукупність дій, які не можуть існувати без виконавця, тобто формує орган, а структурний аналіз формує структурні підрозділи. Підприємство є системою, отже, має функціональну структуру, яка реалізує велику кількість функцій.

Ряд вчених-економістів визначають безліч функцій, які виконують підприємства: виготовлення продукції відповідно до профілю підприємства; функціонувати згідно вимог чинного законодавства; продаж і постачання продукції споживачеві; після-продажне обслуговування; матеріально-технічне забезпечення виробництва; підвищення якості продукції; управління й організація праці персоналу на підприємстві; зниження питомих витрат і зростання обсягів виробництва; підприємництво; сплата податків.

На нашу думку, основними функціями агропромислових підприємств є наступні: маркетинг (формування цільового ринку), НДДКР, виробництво та під-

готовка до нього; випробування; матеріально-технічне, кадрове, фінансове, інформаційне та інше забезпечення; транспортне або складське обслуговування; планування, організація, облік, контроль, аналіз, регулювання за видами діяльності та інші соціальні, представницькі, економічні, суспільні функції.

Таким чином, на нашу думку дефініції «функція» та «діяльність» є тотожними, оскільки функцію, як і діяльність, можна спроектувати (встановити сутність, склад і порядок виконання) та реалізувати її на практиці.

Тому сукупність робіт з інноваційного розвитку можна називати інноваційною функцією підприємства або інноваційною концепцією підприємства. В межах цієї концепції здійснюється технологічний і організаційний розвиток підприємства, проводиться оновлення продукції.

Провівши аналіз основних праць вчених, що стосуються впровадження інноваційної концепції, ми дійшли висновку, що під інноваційною діяльністю агропромислових підприємств слід розуміти наступне: впровадження нового товару або удосконалення існуючого; впровадження нового методу виробництва; відкриття нового ринку; оволодіння новим джерелом сировини (напівфабрикатів).

Таким чином, інноваційний розвиток агропромислових підприємств визначають як процес господарювання, що спирається на безупинний пошук та використання нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства у мінливих умовах зовнішнього середовища в рамках обраної місії та прийнятної мотиваційної діяльності і який пов'язаний з модифікацією існуючих і формуванням нових ринків збуту [7, с. 185].

Отже, з урахуванням вище сказаного система управління інноваційним розвитком агропромислових підприємств – це сукупність взаємопов'язаних та взаємозалежних дій та операцій з технологічного та організаційного розвитку підприємства, оновлення продукції, які здійснюються спеціально визначеною та уповноваженою організаційною структурою відповідно до зовнішнього середовища та внутрішніх наявних або сформованих ресурсних (фінансових, трудових, сировинних, технологічних та ін.) можливостей підприємства.

Система управління інноваційним розвитком агропромислових підприємств повинна відповідати таким принципам (рис. 1).

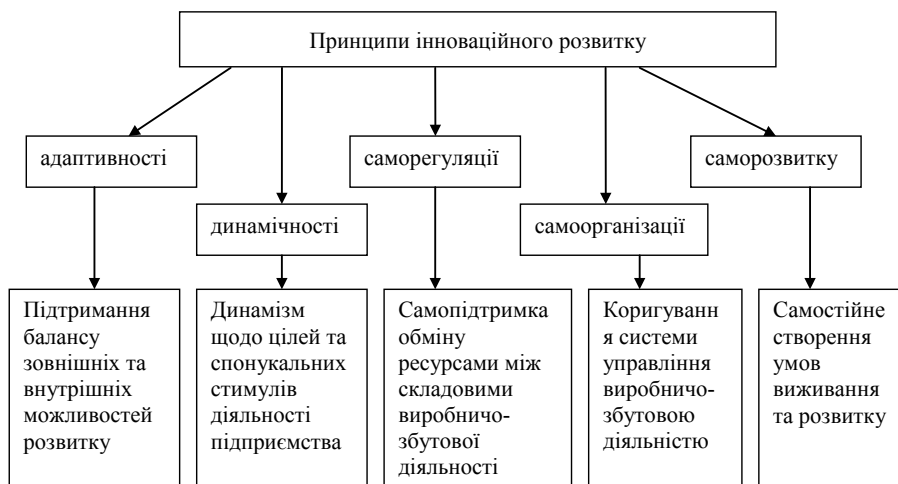

Рис. 1. Принципи інноваційного розвитку агропромислових підприємств

Джерело: побудовано автором на основі [7, с. 185]

Агропромислові підприємства здійснюють свою інноваційну діяльність під впливом чинників зовнішнього та внутрішнього середовища.

Система управління інноваційним розвитком агропромислових підприємств є відкритою системою. Інформація про зовнішнє середовище господарювання та про потенційні можливості підприємства представляє собою вхід до системи, а виходом є сукупність впливів на цільовий ринок (товар, ціна, система розподілу (збуту), система стимулювання) та існуючі підсистеми підприємства. [7, с. 190–191].

Отже, управління інноваційним розвитком здійснюється на декількох рівнях: рівні держави, рівні регіону чи галузі, рівні конкретного суб'єкта господарської діяльності. Перші два становлять макрорівень управління, а останній – мікрорівень.

Рис. 2. Методичні підходи до управління інноваційним розвитком на макрорівні

Джерело: побудовано автором на основі [7, с. 188]

Рис. 3. Концепція інноваційного розвитку агропромислових підприємств

Джерело: побудовано автором

Макрорівень управління включає елементи регулюючих механізмів: державного регулювання ринкових процесів, правового регулювання підприємницької діяльності, соціального, політичного регулювання тощо.

Методи, які повинні враховувати агропромислові підприємства при управлінні інноваційним розвитком під впливом чинників зовнішнього середовища (рис. 2) [7, с. 188]:

За допомогою методів економічного стимулювання держава стимулює розвиток пріоритетних галузей, науки і техніки, інвестиційну й інноваційну діяльність та регулює виробництво певних видів товарів.

Методи планування стимулюють розвиток певних галузей, регіонів, видів діяльності, зумовлюючи розробку новацій різного рівня й інноваційний шлях розвитку.

Правові методи регулюють вплив через правове регламентування конкретних видів діяльності, систему державних стандартів і методів прямого адміністрування.

Методи соціального регулювання здійснюють вплив на розвиток ринку окремих видів товарів через суспільні рухи та недержавні організації.

Методи політичного регулювання впливають шляхом надання права на підприємницьку діяльність, права на власність, надання певного правового статусу окремим територіям, захист інтелектуальної власності і т. ін.

Мікрорівень управління інноваційним розвитком агропромислових підприємств – це діяльність з пошуку шляхів розвитку потенціальних можливостей, які представляють собою безупинну і послідовну розробку і виведення на ринок різного роду новацій, що в перспективі забезпечить конкурентні переваги підприємству. На основі цього запропоновано концепцію інноваційного розвитку агропромислових підприємств (рис. 3).

На першому етапі досліджується кон'юнктура ринку, виявляють сильні і слабкі сторони діяльності підприємства та тенденції його розвитку.

На другому – відбувається співставлення можливостей і небезпек, зумовлених зовнішнім середовищем, а також сильні і слабкі сторони підприємства.

Третій етап здійснює вибір цільових ділянок ринку (сегментів чи ніш) для реалізації проектів інноваційного розвитку агропромислових підприємств.

Четвертий етап виявляє ризики інноваційного розвитку та коригує роботи по результатам аналізу (у разі необхідності).

На п'ятому та шостому етапах формують систему цілей та організаційну структуру на поточний і довгостроковий періоди діяльності, визначають пріоритетні завдання, вирішення яких сприяє досягненню поставлених цілей.

На етапі планування виробничо-збутової і фінан-

сової діяльності розробляють перспективні і поточні плани та визначають джерела їхнього фінансування.

На останньому етапі виконується збір і аналіз інформації, що характеризує процеси у зовнішньому середовищі та процеси всередині самого підприємства, хід виконання НДДКР та приймаються рішення про розробку нових варіантів інноваційного розвитку. Цей етап дуже важливий при орієнтації виробничо-збутової діяльності підприємства на ніші ринку, де зміна пріоритетів – явище звичайне.

Ефективна реалізація концепції управління інноваційним розвитком агропромислових підприємств повинна здійснюватися за допомогою господарського механізму управління інноваційним процесом.

Під господарським механізмом розуміють систему народного господарства, що являє собою сукупність організаційних структур, форм, методів управління та правових норм, які реалізують функціонуючі економічні закони та процес відтворення в конкретних умовах [2, с. 124].

Для інноваційної стратегії агропромислових підприємств таким механізмом виступає організаційно-економічний механізм управління інноваційним розвитком (ОЕМУІР).

ОЕМУІР є підсистемою традиційного організаційно-економічного механізму підприємства і реалізується через форми і методи управління всією господарською діяльністю у певний спосіб, враховуючи при цьому інноваційну концепцію підприємства.

ОЕМУІР агропромислових підприємств спрямований на досягнення конкретних інноваційних цілей шляхом впливу на спеціальні сфери і фактори для досягнення поставлених цілей за допомогою використання конкретних ресурсів або потенціалів підприємства.

ОЕМУІР на агропромислових підприємствах має складатися з таких структурно-функціональних систем [2, с. 128–130].

1. Система прогнозування і планування інноваційного розвитку агропромислових підприємств визначає стратегію і тактику відповідно до напрямків науково-технічної, виробничо-господарської і збутової діяльності, враховуючи матеріально-технічне забезпечення, інвестиційну діяльність.

За допомогою системи прогнозування і планування агропромислових підприємства здійснюють: аналіз структури виробництва і споживання, аналіз конкурентів, споживачів, системи збуту, системи стимулювання та факторів, що впливають на інноваційний розвиток; прогнозування тенденцій розвитку ринку; аналіз ринкових можливостей і небезпек інноваційного розвитку; аналіз сильних і слабких сторін діяльності; оцінку і вибір оптимальних варіантів інноваційного розвитку, враховуючи потенційні можливості і зовнішні умови; прогнозування розвитку за обраними варіантами; планування діяльності по кожному з обраних варіантів розвитку.

2. Система організації інноваційних процесів, враховуючи виявлені в результаті функціонування системи прогнозування і планування розвитку напрямки та варіанти розвитку, забезпечує: виділення пріоритетів і переваг у діяльності підприємства; формування і перебудову організаційних структур управління інноваційним розвитком; ресурсне забезпечення формування цільових ринків; здійснення контролю над процесами інноваційного розвитку в умовах змін зовнішнього і внутрішнього середовища та своєчасне коригування процесів розвитку (у разі потреби).

3. Елементи системи мотивації та стимулювання мають за мету стимулювання працівників та керівників агропромислових підприємств для активізації інноваційної діяльності.

Працівники, від яких залежить ефективність інноваційного розвитку агропромислових підприємств та які займаються розробленням і впровадженням техніко-технологічних чи продуктових новинок, відрізняються високим рівнем освіти та інтелекту, почуттям власної гідності, самостійністю і незалежністю у своїх поглядах, творчим натхненням, високою працездатністю. Тому вони потребують спеціальних мотивів та стимулів для результативної праці для вирішення проблем підприємства.

4. Система фінансування інноваційної діяльності здійснює акумулювання коштів для реалізації інноваційних задумів, що впливає на швидкість виведення інновацій на ринок, а отже, і на її комерційний успіх. Однак не кожне підприємство має достатньо власних коштів для фінансування інноваційної діяльності, що зумовлює пошук інших джерел їх надходження (ними можуть бути інноваційні фонди, банківські установи, інтегровані фінансово-промислові структури, територіальні органи управління, а також приватні особи).

Планування інноваційних процесів передбачає також визначення обсягу коштів, необхідних для здійснення всіх видів інноваційної діяльності та оцінювання можливості підприємства акумулювати їх у тих часових межах, які відповідають життєвому циклу інновацій.

5. За допомогою системи контролю процесу розвитку і зміни пріоритетів постійно проводиться аналіз достатності мотивації функціонуючого проєкту інноваційного розвитку та вносяться відповідні корективи в систему мотивації чи у розвиток.

6. Система інформаційного забезпечення виступає певним каналом обміну необхідною інформацією для управління інноваційним розвитком підприємств та здійснює її накопичення, збереження та аналіз.

Як впливає з вищевикладеного, ОЕМУІР є багаторівневим і полісистемним, тому досягнення цілей можливе лише в разі узгодженої взаємодії всіх підсистем і складових, а також збереження його структурної цілісності.

Висновки. Проведені дослідження дають змогу зробити висновки, що інноваційна концепція розвитку агропромислового підприємства є необхідною умовою не лише для стійкого розвитку підприємства в умовах транзитивної економіки, а й взагалі їхнього подальшого функціонування. Автором удосконалено понятійно-категоріальний зміст поняття «система управління інноваційним розвитком» агропромислових підприємств.

Впровадження інноваційної концепції розвитку та формування ефективного механізму управління інноваційним розвитком (ОЕМУІР) агропромислових підприємств в період становлення ринкових відносин дозволить: забезпечити довготривале та ефективно функціонування підприємств; підвищити конкурентоспроможність, що в перспективі дозволить зайняти лідируючі позиції на ринку; постійно вдосконалювати якісний стан виробничої бази; безупинно підвищувати свій технічний, технологічний рівень, що в результаті покращить фінансовий стан; стимулювати транзитивну економіку України до переходу від реформістського до революційного стану за допомогою підвищення наукового-технічного рівня агропромислових підприємств.

Список літератури:

1. Дудар Т.Г. Інноваційний менеджмент : [навч. посіб.] / Т.Г. Дудар, В.В. Мельниченко. – К. : Центр уч. літ-ри, 2009. – 254 с.
2. Захарченко В.І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації : [навч. посіб.] / [В.І. Захарченко, Н.М. Корсікова, М.М. Меркулов]. – К. : Центр уч. літ-ри, 2012. – 446 с.
3. Ілляшенко С.М. Управління портфелем замовлень науково-виробничого підприємства : [монографія] / С.М. Ілляшенко, О.М. Олефіренко ; за заг. ред. С.М. Ілляшенко. – Суми : Університетська книга, 2008. – 272 с.
4. Ілляшенко Н.С. Організаційно-економічні засади інноваційного маркетингу промислових підприємств : [монографія] / Н.С. Ілляшенко. – Суми : СумДУ, 2011. – С. 99.
5. Круглов М.И. Стратегическое управление компанией / М.И. Круглов. – М. : Русская деловая литература, 1998. – 767 с.
6. Микитюк П.П. Інноваційний менеджмент : [навч. посіб.] / П.П. Микитюк. – К. : Центр уч. літ-ри, 2007. – 400 с.
7. Петерс Т. Представьте себе! Превосходство в бизнесе в эпоху разрушений / Т. Петерс ; пер. с англ. – СПб. : Стокгольмская школа экономики в Санкт-Петербурге, 2004. – 352 с.
8. Школа І.М. Інноваційний менеджмент : [навч. посіб.] / І.М. Школа, І.В. Бутирська. – Чернівці : Центр уч. літ-ри, 2010. – 311 с.

Радионова Я. В.

Полтавская государственная аграрная академия

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ИННОВАЦИОННОЙ КОНЦЕПЦИИ РАЗВИТИЯ АГРОПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ТРАНЗИТИВНОЙ ЭКОНОМИКИ**Резюме**

Рассмотрены сущность и особенности инновационной концепции развития агропромышленных предприятий в условиях транзитивной экономики. Исследованы принципы и методы управления инновационным развитием агропромышленных предприятий. Обосновано экономическое толкование понятия «система управления инновационным развитием». Доказана целесообразность внедрения организационно-экономического механизма управления инновационным развитием агропромышленных предприятий в условиях трансформации экономики.

Ключевые слова: инновационная концепция, инновационная деятельность, инновационное развитие, система управления, организационно-экономический механизм управления инновационным развитием (ОЕМУИР), транзитивная экономика, функции предприятия.

Radionova Y. V.

Poltava State Agrarian Academy

THEORETICAL ASPECTS OF INNOVATIVE CONCEPTION OF AGRO-INDUSTRIAL ENTERPRISES DEVELOPMENT IN CONDITIONS OF TRANSITIVE ECONOMY**Summary**

The essence and characteristics of the innovative conception of development of the agro-industrial enterprises in the conditions of transitive economy were considered in the article. The principles and methods of innovative development management of the agro-industrial enterprises were investigated. Economic explanation of «system of innovative development management» was substantiated. The need for introduction of an effective of organizational and economical mechanism of innovative development of the agro-industrial enterprises is proved.

Keywords: innovative concept, innovative activity, innovative development, system of management; organizational and economical mechanism of innovative development, transitive economy, functions of the enterpris.

УДК 331.103.6

Римкіна М. С.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

СУЧАСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Досліджено основні аспекти соціально-економічного розвитку підприємств через виділення основних характеристик. Проаналізовано особливості функціонування підприємств енергетичного сектору України. Розраховано показники, що демонструють рівень соціально-економічного розвитку підприємств енергетичного сектору України.

Ключові слова: підприємство, розвиток, соціально-економічний розвиток, характеристики соціально-економічного розвитку підприємства, енергетичний сектор.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції у розвитку підприємств пов'язані із швидкими змінами на глобальних ринках, у технологіях, в освіті

тощо. Глобальна конкуренція постійно здійснює тиск на інноваційну складову товарів та послуг, що пропонуються споживачам. У зв'язку з цим